

Gálatas

Mamabũinore soyũiyebu Pablo b́acu ñi toivaicõjeiye báquede paperayocare Galacia ãmicurijoborõcavu Jesúre ju airõevare. Pablo b́acu judíovacacu b́acũvacari, Jesús ñi yávaiye méne beorí soyũicõjeimũ marejaquemavũ, soyũcũyũ ñi yávaiye méne judíova ãnevũre, judíova ne ju abe boje ñi soyũiyede. Lucas b́acu soyũrejaquemavũ Pablo b́acũ borore Hch 7:57-8:1, 9:1-31, 13:1-28:31, aru ñi cuede Galacia ãmicurijoborõi Hch 13-14, 16:1-7. Arevũ ne d́aríaiyere, Pablo b́acu toivaicõjenejaquemavũ iyoca paperayocare ãniũju b́acarõre 48 d.C. ñi cuede Antioquía ãmicurĩĩmaro Siria ãmicurijoborõcarõi. Ubenita arevũ ne d́aríaiyere, ñi mácu toivaicõjenejaquemavũ diyocare ãniũju b́acarõre 52 d.C. pũque ñi cucũniyede, soyũcũyũ Jesús ñi yávaiye méne, ñi cuede Corinto ãmicurĩĩmaroi. Aru arevũ ne d́aríaiyere, ñi mácu toivaicõjenejaquemavũ diyocare ãniũju b́acarõre 56 d.C. yóbecue ñi cucũniyede, soyũcũyũ Jesús ñi yávaiye méne, ñi cuede Éfeso ãmicurĩĩmaroi. Pablo b́acu soyũrejaquemavũ úre toivacaipõescu b́acũre aire ñi toivacaquiye báquede diyocare (Gá 6:11).

Diyocaque Pablo b́acu jádovarejaquemavũ ñi baju Jesús ñi yávaiye méne beorí soyũicõjeimũre. Aru soyũrejaquemavũ põeva ne boropatebenajiye majibede Jũmenijicũ jãinore ne ðaiye boje yóre ðaicõjeiye. Soyũrejaquemavũ põeva yóre boropatebevũpe Jũmenijicũ jãinore ne ju aiyequé Jesucristoi ðaiye báquede ñi yaiyede

josꝑꝑjaravena náre boje. Соуꝑꝑрејаquemavꝑ
рѳесꝑꝑ сꝑꝑбесꝑꝑре ѓайе мајисꝑꝑ уѳре боропатебесꝑꝑре
ѳи bajure Jꝑꝑmenijicꝑꝑi jǎinore.

*Pablo ѳи meaicѳjeino Galaciacavꝑre
(Mt 20.28; Mr 10.45; 1 Ti 2.6; Tit 2.14)*

¹ Уꝑꝑ, Pablo, Jesús ѳи yávaiye méne beorǐ
соуꝑꝑicѳjeimꝑꝑtamu. Рѳесꝑꝑ ѳmemi beorǐ daroyꝑꝑ
уꝑꝑре ересꝑꝑуꝑꝑ Jꝑꝑmenijicꝑꝑi yávaiye méne
соуꝑꝑирѳесꝑꝑва. Quénora Jesucristorecabe,
мајерасꝑꝑ Jꝑꝑmenijicꝑꝑque, ѳnai pacovaѳꝑꝑ máсꝑꝑ
Jesucristore yainore jarꝑꝑvarǐ, ереуꝑꝑ báсꝑꝑ
уꝑꝑре соуꝑꝑсꝑꝑуꝑꝑва ѳи yávaiye méne. ² Уꝑꝑ aru
caivꝑꝑ мајевꝑꝑ, Jesúre memecaivꝑꝑ yáque
сꝑꝑrivꝑꝑque, meaicѳjeivꝑꝑbu мајаре, Jesúre
jꝑꝑ airѳeva cѳjijivaivꝑꝑre cѳjijijǎamiai Galacia
ѳmicꝑꝑrijoborǐ. ³ Мајерасꝑꝑ Jꝑꝑmenijicꝑꝑ, маје
jabocꝑꝑ Jesucristomaque, mearo ѓacajacꝑꝑrǐ мајаре
boјесꝑꝑbeda ѳи me boje. Aru torojꝑꝑrǐ сꝑꝑре ѓajacꝑꝑrǐ
мајаре cǎrijimevꝑꝑва. ⁴ Jesucristo, jꝑꝑ arǐ мајерасꝑꝑ
Jꝑꝑmenijicꝑꝑre, ѓareјаquemavꝑꝑ уѳре Jꝑꝑmenijicꝑꝑi
urѳре. Que teni ѳи bajuma yaidéјаquemavꝑꝑ, маје
boropatebenajiyere ayꝑꝑ маје ѳmeina teiye boje,
meađacꝑꝑуꝑꝑ мајаре, маје ѳmeina tebenajiyere ayꝑꝑ
уѳре аревꝑꝑ ijǎravꝑꝑcavꝑꝑre. ⁵ Que baru mearore
jǎnajarevꝑꝑ Jꝑꝑmenijicꝑꝑre cainꝑꝑtꝑꝑa. Quédecabu.

*Cũinárora Jꝑꝑmenijicꝑꝑi meadaino рѳevare
(1 Ts 2.4)*

⁶ Cuesumari jǎivꝑꝑ уꝑꝑ маје ѓайеде.
Maumeјiena đajocavꝑꝑbuya маја Jꝑꝑmenijicꝑꝑre,
ѳnai cutuyꝑꝑ báсꝑꝑre мајаре ѳ jǎna márajivꝑꝑva
Cristoi mearo ѓacaiye báquede мајаре ѳи yaiyede

majare boje. Ére dajocarĩ, j̄u aiv̄ubuya m̄ja are yávaiyede, J̄menijic̄u yávaiye méne jar̄varĩ. ⁷ Ëbenita are yávaiye me c̄bevu. C̄inároram̄u c̄vu: Jesucristo majare mead̄ȳbe. Coym̄ȳbu m̄jare diede, arevu p̄eva ne bueiye boje areno bueinore. Que teni c̄arijovaīubuya m̄jare. Aru oat̄v̄aiȳr̄id̄iv̄ubuya iye yávaiye méne, Cristoi mead̄iyede majare. ⁸ Ëbenita ácu p̄esc̄u coȳru m̄jare are yávaiyede iye yávaiye méne ñ̄je m̄jare mamar̄m̄re coȳiye báquede jar̄varĩ, aru “Coym̄ȳbu m̄jare Cristoi yávaiye méne” ñ̄i aru ùbenina, J̄menijic̄u ñ̄ájine d̄ajac̄r̄i ére toabo c̄iméboi cain̄m̄a. Ye baju ãm̄ev̄u ȳvacari ji coȳru o ángele c̄inác̄u J̄menijic̄u c̄r̄õc̄ac̄vacari ñ̄i coȳru are yávaiyede, ñ̄ájine d̄ajac̄r̄i J̄menijic̄u ñ̄jare máre. ⁹ Javede coȳc̄ac̄u m̄jare diede. Aru caride máre coym̄ȳbu diede m̄jare, Jesucristore j̄u aiv̄re, cojedeca: Ácu p̄esc̄u coȳru m̄jare are yávaiyede, iye Cristoi yávaiye méne jar̄varĩ, J̄menijic̄u ñ̄ájine d̄ac̄ȳme ére toabo c̄iméboi cain̄m̄a. ¹⁰ Ji nóre coȳiye boje, coreóv̄aīubu m̄ja j̄ve p̄eva ne me j̄iyede vobec̄re. Quénora j̄ve voȳbu J̄menijic̄u ñ̄i me j̄iyede ȳre. J̄ve buebev̄u yóre p̄eva ne ır̄õre. Quénora bueiv̄u J̄menijic̄u ır̄õre. Ȳu bueȳu baru p̄eva ne ır̄õre, memecabejebu Cristore.

Pablo ñ̄i coȳino Jesúi coȳic̄õjeiyede ére ñ̄i yávaiye méne

(Hch 8.3; 9.3-6, 26-30; 11.30; 15.2; 22.3-10; 26.9-11, 13-18)

¹¹ M̄ja, j̄iv̄u, ùvu ȳu m̄je coreóv̄aiyede iye Jesús ñ̄i yávaiye méne ji coȳiyede p̄eva ne d̄ar̄iaiye ãmene.

12 Põescu cãbebi soyũyũ bãcũ yũre diede. Aru põescu cãbebi bueyũ bãcũ yũre diede. Quénora Jesucristo-vacari coreóvare ðarejame yũre.

13 Javede m̃javacari járiadvũ ji borore, ji daiye báquede yópe caivũ judíovape, ji jũ aquiye jipocamía Jãmenijicũre. Jãmenijicũi põeva Jesúre jũ aivũre sujurĩ, boarĩ, ñájine ðayũ barejacácsũ yũ cõmaje ãroje jãmecũva. Coavaiyurĩduyũ barejacácsũ yũ ne cójjiyede, ne dajocarãjiyere arĩduyũ ne jũ aiyede Jesúre. 14 Aru ji mearore jíye báquede Jãmenijicũre yópe caivũ judíovape, ðare nãrejacacsũ yũ arevũ judíova pũeno, ina põeteivũ bãcavũre yúque. Que baru ne pũeno jũ arĩ, ðare cuyũ barejacácsũ iye ðaicõjeiyede ñãjeñecuva mácavũ ne bueiye báquede némarare aru népãramenare máre.

15 Ëbenita nópe ðayũ bãcũreca, Jãmenijicũcapũravũ yópe ðacarejaquemavũ yũre. Beorejaquemavũ yũre ji põetequiye jipocamía. Aru cuturejaquemavũ yũre, ãi pare ñe boje põevare, ji memequiyere ayũ úque. 16 Coreóvare ðarejaquemavũ yũre mamacũre, Jesucristore, ji soyũquiye ayũ ãi yávaiye méne ina judíova ãnevũre. Que baru Jãmenijicũi coreóvare ðarĩburu yóboi yũre mamacũre, ñamene jẽniari jãmenejacacsũ aipe ðaiye jaũrõre yũre. 17 Cũiná Jerusalén ãmicurĩmaroi jácũnãmenejacacsũ yũ ina ji jipocai Jesús ãi yávaiye méne beorĩ soyũicõjeimarare, buescũyũ náque. Quénora cũiná nãrejacacsũ yũ Arabia ãmicurijoborõi, copaidacsũyũ cojedeca pore jocarĩ Damasco ãmicurĩmaroi.

18 Ëbenita yóbescurĩjũa vainĩburu yóboita, nãrejacacsũ yũ Jerusalẽi, Pedrore jácũñũ.

Curejacacu úque pucasumana bajura. ¹⁹ Aru arevnu ina Jesús ñi yávaiye méne beorí coyucōjeimarare jāmenejacacu yu dinumre. Quénora jārejacacu yu ñai Santiagore, maje jabocai yócure. ²⁰ Iye ji coyuiye jāvetamu. Borocubecava coyuiyu yu diede mājare Jāmenijicai jāinoi.

²¹ Aru ji nriburu yóboi Jerusalēne jocarí, nurejacacu yu Siria aru Cilicia āmicurijoborōai. ²² Ina Jesúre ju airōeva cójijivaiyu ĩmaroa coapa Judea āmicurijoborōcavu jāmenejaquemavu yure cāreja dinumre. ²³ Quénora jāriarejaquemavu ji borore, yópe aiyede: “Ñai cujurí boarí ñájine ðayu bácu Jesúre ju airōevare javede, ne dajocarājiyere arĩduyu ne ju aiyede Jesúre, caride coyuyube Jesús ñi yávaiye méne, pōeva ne ju arājiyere ayu úre”, arejaimaða náre yuḡā. ²⁴ Que baru mearore jídejaquemavu na Jāmenijicure, ñi mearo ðare ðaiye boje yure.

2

Arevnu Jāmenijicai yávaiye méne beorí coyucōjeimara ne me jāino Pabloi memeinore

¹ Catorce raiñña vainíburu yóboi, nucasu yu cojedeca Jerusalēi. Bernabé yóvame yure. Aru nūvacarā Titore máre. ² Nucasu yu Jāmenijicai jāðovaiye boje naiye jaurore yure noi. “Ji bueiye báque, aru caride ji bueiye, pōevare ũbenina bíjaquijichavu, jabova ne ũbedu ji bueiyyede”, arí dápiacacu yu ji baju. Que baru cójijicacu yu Jesúre ju airōevai jabovaque, coyucuyu náre Jesús ñi yávaiye méne ji bueiyyede judíoava āmenvre, majicuyu méne o āmene ji bueiye.

3-4 Aru apev^u pōeva buraicōjeiyurīduquemav^u ji yóvaim^u Titore ñi cajede judíovape, ñi bucava judíova ãmevareca. Ëbenita ina jabova ye buraicōjemeteima úre. Ina buraicōjeiyurīduiv^u Jesúre j^u aivupe teiv^u yavenina darĩ cójjima ññaque, majinajiv^u aipe ññje ðaiyede. Boro coyurĩ adaiyurīduima ññjare, ññje ðabe boje caiye Jūmenijic^u ðaicōjeiyede, ñi coyuiye báquede Moisés bácare. Caiye diede ðaiye jaubev^u ññjare caride, ññje c^ue boje Jesucristoque cūináv^upe, ñi boropatebede ðaiye boje majare Jūmenijic^u jáinore. Ëbenita nácapūr^uv^u yebacav^upe tede ðaiyurīduima ññjare, “Ðajarã caiye iye Jūmenijic^u ðaicōjeiyep^e ñi coyuiye báquede Moisés bácare”, ne ainoque. ⁵ Ëbenita ññjacapūr^uv^u ye ðabetecarã yópe ne urōpe. Ññja ðaiv^u baru yópe ne urōpe, buebejebu iye yávaiye méne jávene, Jesucristoi meadaiyede majare. Que baru ðabetecarã yópe ne ðaicōjeniduiyep^e, oat^uvabenajiv^u Jesús ñi yávaiyede jávene. ⁶ Aru ina Jesúre j^u aipōevai jabovavacari j^u arĩ ññjare, ye apejēne oat^uvaicōjemeteima ji bueiyede Jesús ñi yávaiye méne.

Ina jabovabu Jesúre j^u aiv^u ne aimara paruriv^u, ne c^ue báque boje Jesúque. Ëbenita Jūmenijic^uvacari jáimi caiv^u pōevare cūinátur^u. Que baru ye baju ãmev^u yure ina jabova ne parué pōeva ne jáiyede. ⁷ Oat^uvaicōjemeteima yare ji bueiyede. Quénora, “Jãve coreóvaiv^ubu caride”, aima na. “Jūmenijic^u epeim^umu m^u, buey^u Jesús ñi yávaiye méne judíova ãmevare yópe ñi epeiye báquere Pedrore buey^u diede judíovare”, aima yare ina jabova. ⁸ Aru Jūmenijic^uvacari

epedejaquemavᵛ yᵛre Jesús ᵛi yávaiye méne beorī
 coyūicōjeimᵛ judíova āmevᵛre, yópe ᵛi epeiye
 báquepe Pedrore Jesús ᵛi yávaiye méne beorī
 coyūicōjeimᵛ judíovare. ⁹ Que baru ina Jesúre
 jᵛ aipḡevai jabova parᵛrivᵛ pḡeva ne jāiyede;
 Santiago, Pedro, aru Juan máre; coreóvaima
 dinᵛmᵛre Jūmenijicᵛ yᵛre memecare ḡayᵛre
 úre, ᵛi mearo ḡacaiye boje bojecᵛbeda. Que baru
 caivᵛ ṅᵛja, ina yóbecᵛrā aru yᵛ Bernabémaque,
 pᵛᵛjēcarā ṅᵛje baju, jāḡovarajivᵛ ne jᵛ aiyede
 ṅᵛje memecaiyede Jūmenijicᵛre. Que teni
 ṅᵛje ũme cūinátᵛrᵛ, “Pablo Bernabémaque
 buenajarama Jesús ᵛi yávaiye méne judíova
 āmevᵛre. Aru Santiago, Pedro, aru Juan máre
 buenajarama Jesús ᵛi yávaiye méne judíovare”,
 acarā ṅᵛja. ¹⁰ Que aiyede, cūináro apejīnore
 ina jabova coyᵛima ṅᵛjare. Jēniaima ṅᵛje
 ḡajocabenajiyere aivᵛ ṅᵛje caḡateiyede ina
 cōmaje ārojarivᵛre. Aru yácarᵛrᵛᵛ pare caḡatede
 nᵛiyᵛcᵛ batecáᵛ náre.

*Pablo ᵛi yávarī meadaino Pedrore Antioquíai
 (Hch 11.2-17)*

¹¹ ᵛbenita ji cᵛede Antioquía āmicᵛrīīmaroi, Pedro
 edame noi Jesúre jᵛ aipḡevai cójijiṅᵛami. Apejāravᵛa
 vainíburu yóboi, āmeina ḡáme ᵛ. Dinᵛmᵛ yávacacᵛ
 yᵛ úre corᵛ Jesús jᵛ aipḡeva ne járiainoi, ᵛi
 ména ḡabe boje ᵛi ḡaiyede. ¹² Mamarᵛmᵛre
 Pedro mearo ḡayᵛ bateáme. Āṅᵛ mateáme ina
 Jesúre jᵛ aipḡevacavᵛ judíova āmevᵛque. ᵛbenita
 apejāravᵛa vainíburu yóboi, arevᵛ ᵛmᵛva, Santi-
 agoi daroimara mácvᵛ, ne edaiyede Antioquíai,
 Pedro yóvabeteame ina Jesúre jᵛ aipḡevacavᵛ judíova

ãmevure. Dajocame ãi ãiyede náque. Aru coateni bñame ãi baju náre jarñvarĩ. Nópe ðáme ãi jidñé boje ina edaivñ bñcavñ ne buraicõjeiyue boje caivñ Jesúre jñ aipõeva ãmñvare ne cajede judíovare. ¹³ Pedro majicñvacari Jñmenijicñ me jãñre Jesúre jñ aipõeva judíova ãmevure, aru majicñvacari coateiye jañbenore ina Jesúre jñ aipõevacavñ judíova ãmevure jarñvarĩ, coateame ãi bajuma. Aru arevñ Jesúre jñ aipõevacavñ judíova máre, úpe ðarĩ bñima. Que teni na máre majidivñvacari coateiye jañbenore Jesúre jñ aipõevacavñ judíova ãmevure jarñvarĩ, coateima ne bajumia. Aru Bernabé máre náque ññame ã. ¹⁴ Ji jãinore ne nópe ðaiyede ye ãbetecasñ yñ. Que baru yópe arĩ, coyñcasñ Pedrore caivñ ne járiainoi: “Mñvacari judíotamu. Õbenita ðabevñ mñ judíova ne ðaiyere. Quénora ðaivñ mñ judíova ãmevñ ne ðaiyere. Que baru, ¿aipe teni ðare ðaiyñrĩduyñrũ mñ ina judíova ãmevñre judíova ne ðaiyere? Mi dajocaiye boje náre, na yóvaiyñrivñ baru mñre, ðaiye jañjebu náre judíovare. Que baru meamevñ mi ðare ðaiyñrĩduiye náre”, acasñ yñ Pedrore.

Jñmenijicñ ãi meadaino judíovare aru judíova ãmevñre máre ne jñ aiyede Cristore

(Ro 3.20, 22; Fil 1.21)

¹⁵ Põetedejacadã ññja judíova. Que baru judíova bajubu ññja. “Judíova ãmevñ ãmeina teivñbu ne cñvabe boje Jñmenijicñi ðaicõjeiyede Moisés bñcñi toivaiye báquede”, arĩ dáriaiñbu ññja. ¹⁶ Õbenita põecñ cñbebi Jñmenijicñ “Boropatebevñ mñ ji jãinore”, ãi aimñ, ãi ðaiye boje yópe Jñmenijicñi ðaicõjeiyede Moisés bñcñi toivaiye

báquepe. Qué nora Jūmenijicū “Boropatebevū mūja jī jāinore”, aibi pōevare ne jū aiyede Jesucristore. Diede me majidivūbu ñūja judío va Jesúre jū aivū. Aru ñūja judíovavacari jū aivūbu Jesucristore, Jūmenijicū “Boropatebevū mūja jī jāinore”, ũi aquiyepe aivū ðabevūva yópe Jūmenijicūi ðaicōjeiyede Moisés bācūi toivaiye báquepe. Que baru pōeva cūbema boropatebevūpe Jūmenijicūi jāimara, ne ðaiye boje yópe ðaicōjeiyere. ¹⁷ Que baru ñūja napini coreivū Jūmenijicūi jāiyede ñūjare boropatebevūpe ñūje jū aiyē boje Jesucristore, dajocaðavā ñūje ðaiyūřduiyede yópe Moisés bācūi ðaicōjeiye báquepe. Aru arevū ne jāiyede ñūja nópe teivūre, “Jūmenijicūi ðaicōjeiyede vainí tūivūbu na yópe judío va āmevūpe”, arājichūma na. Aru, “Cristo vainí tūre ðaibi pōevare Jūmenijicūi ðaicōjeiyede jarūvarī”, arājichūma na. ¡Aipinūmūa nópe abejarāri! Ne que aru jāve āmevūtamū.

¹⁸ Que baru yópe bueyūbu yū: “Pōevare boropatebevūpe Jūmenijicūi jāquiyepe aivū, ne jū aiyē Jesucristore jaivū náre”, arī bueyūbu. Ūbenita, “Mūje me cūřājiyepe aivū Jūmenijicūque, ðaiye jaivū mūjare yópe Moisés bācūi ðaicōjeiyere”, abevū yū mūjare. Aru nópe cōjeñū maru, vainí tūjebu yū Jūmenijicūi ðaicōjeiyede. ¹⁹ Aru javede Jūmenijicūi ðaicōjeiyede ũi coyūiye báquede Moisés bācūre ðarīdurejacacū yū, boropatebecūyū Jūmenijicūi jāinore. Ūbenita nópe ðarīduyūvacari, cainūmūa boropateyūpe barejacácū. Ūbenita caride jī cūede Jesucristoque cūinávūpe, boropatebecūtamū yū Jūmenijicūi jāinore. Que baru caride Moisés bācūi ðaicōjeiye báquede

quénora ðabecutamu yu. ²⁰ Maje jabocu Jesucristo yaiyá bácu jocusjaravena oatvarejaquemavu ji ámene. Que baru caride jipocai ji cæe báquepe ámevu yu. Cristo cucu yúque ðare ðaibi yópe ñi arõpe. Que baru javede ji ðaiye báquepe ðabevu cojedeca. Quénora ðaivu Cristo jiede. Ji ámeina teiye boje, yaidéjaquemavu. Que baru úre ju arí, ñi ðaicõjeiyede ðayutamu yu. ²¹ Que baru jaruvabevu yu Jãmenijicui jíye bojecubede ñi me boje, iye Jesucristoi mearo ðacaiyede yure, ji ðaríduiyeque yópe Moisés bácu ðaicõjeiyepe. Jãmenijicui járu põevare boropatebevupe ne ðaiyede yópe ñi ðaicõjeiyepe, Jesucristoi yaino mácarõ jaubejebu. Yaijébu ñi ðbenina.

3

Pablo ñi bueino põeva boropatebevü ámevure Jãmenijicui jáinore ñi ðaicõjeiyede Moisés bácu toivaiye báqueque

(Hch 3.25; Ro 1.17; 4.3, 16; 10.5)

¹ Maja, Galacia ámicurijoborõcavu Jesúre ju aivu, áramevupe nurié dápiabevu maja. Maje jáiyede nurié coyucacu majare Jesucristoi yaiye báquede ne pëvaimure jocusjaravena maje ámeina teiye boje. ðbenita majamu apavu ne jujovaimara. ² Que baru maje ju aiyede iye yávaiyede jávene, ji coyúye báquede majare, dajocaiyabuya maja. Quénora ðbenina dápiarí búyavü boropatani buojavü Jãmenijicui jáinore maje ðaiyeque yópe iye ðaicõjeiyepe Moisés bácu toivaiye báquede. ðbenita Jãmenijicu jáve darobedejaquemavu majare ñi Espíritu Santore maje ðaiye boje yópe

ũi ðaicõjeiyede Moisés b́acui toivaiye báquepe. Quénora jáve darorejaquemavũ úre maje jápiarĩ jũ aiye boje Jesús ũi ýavaiye méne. ³ Jũmenijicui Esṕiritu Santo apũre ðarĩ búquemavũ mujare mamaũmene. Que baru bũojaiyũe jaũbevũ mujare iye mujẽ cavaede mamaũmene mujẽ majiéqueda. Nópe ðaivũ baru, ãrũmevũpe ðajebu mũa.

⁴ ¿Caiye iye vaiye báque bojecũbedi mujare? Jáve dápiarĩ coreóvaðavũ aipino bojecũede iye mujare vaiye báquede. ⁵ Jũmenijicũ jáve darobebi mujare ũi Esṕiritu Santore aru ðabebi põeva ne ðarĩ majibede mujẽ jẽneboi, mujẽ ðaiye boje yópe ũi ðaicõjeiyede Moisés b́acui toivaiye báquepe. Quénora jáve daroibi úre aru ðaibi diede mujẽ jẽneboi, mujẽ jápiarĩ jũ aiye boje Jesús ũi ýavaiye méne. ⁶ Aru caride dápiarã Abraham mácũre. Yópe arĩ, Jũmenijicũ toivaicõjenejaquemavũ ũi ýavaiyede: “Abraham jũ arejaquemavũ Jũmenijicui ðaquiyede yópe ũi aiye báquepedeca. Que baru Jũmenijicũ coyũrejaquemavũ úre, ‘Boropatebecũbu mũ ji jáinore’, ũi jũ aiye báque boje Jũmenijicũre”, arĩ toivaicõjenejaquemavũ.

⁷ Que baru coreóvaiye jaũvũ mujare iyede: Ina põeva jũ aivũ Jũmenijicũre, nárecabu Abraham mácui pãramena baju. ⁸ Javede Jũmenijicũ toivaicõjenejaquemavũ ũi ýavaiyede, põeva ne coreóvarãjiyepẽ ayũ boropatebede ðacũyũ ũi jáinore ina judíova ãmevũre ne jũ aiyeque úre. Jũmenijicũ coyũrejaquemavũ Abraham mácũre mearo ðacacũyũre ã mácũre ũi mearo ðacaquiye jipocai yópe arĩ: “Mũ jũ aivũ yũre. Que baru mũre ji mearo ðacaiye báquepedeca ijãravũcavũ arevũ,

caivᵛ yᵛre jᵛ aivᵛre máre, mearo đacacᵛyᵛmu yᵛ”, arĩ toivaicᵛjēnejaquemavᵛ Jᵛmenijicᵛ. ⁹ Abraham mácᵛi jᵛ aiye boje Jᵛmenijicᵛre, ũ mearo đacarejaquemavᵛ ũ mácᵛre. Que baru Jᵛmenijicᵛ mearo đacaibi caivᵛ pᵛeva jᵛ aivᵛre úre yópe ũi mearo đacaiye báquepedeca Abraham mácᵛre.

¹⁰ Caivᵛ ina pᵛeva đaiyᵛrĩduivᵛ yópe Jᵛmenijicᵛi đaicᵛjeyede Moisés b́cᵛi toivaiye báquepe Jᵛmenijicᵛi j́quiyepe arĩduivᵛ náre boropatebevᵛpe, j́ve Jᵛmenijicᵛi ñájine đaimara marájárama ná, ne ámeina teiye boje. Coreóvaivᵛbu maja die j́vene, Jᵛmenijicᵛi toivaicᵛjeyiye báque boje, yópe arĩ, ũi yávaiyede: “Ácᵛ pᵛecᵛ đabecᵛ baru cainᵛmᵛa yópe caiye Jᵛmenijicᵛi đaicᵛjeyede Moiséi toivaiye báquepe, j́ve ñájicᵛyᵛme ũ, ũi vainí tᵛiye boje diede”, arĩ toivaicᵛjēnejaquemavᵛ Jᵛmenijicᵛ. ¹¹ Aru coreóvaivᵛbu maja iyede: Pᵛecᵛ cᵛbebi boropatebecᵛ Jᵛmenijicᵛi j́inore, ũi đaiye boje yópe Jᵛmenijicᵛi đaicᵛjeyede Moisés b́cᵛi toivaiye báquepe. Jᵛmenijicᵛi toivaicᵛjeyiye báque boje, yópe arĩ, ũi yávaiyede: “Ina Jᵛmenijicᵛi boropatebede đaimara mácavᵛ, ne jᵛ aiye boje úre, apᵛŕjivᵛbu cainᵛmᵛa. Que baru coatede đabemara ḿrajivᵛbu na Jᵛmenijicᵛre jarᵛvarĩ”, arĩ toivaicᵛjēnejaquemavᵛ Jᵛmenijicᵛ.

¹² Ñai Jᵛmenijicᵛre jᵛ ayᵛ, “Jᵛmenijicᵛrecabe boropatebede đacᵛyᵛ yᵛre”, aibi. Ũbenita ñai đarĩduyᵛ yópe iye đaicᵛjeyede Moisés b́cᵛi toivaiye báquepe, “Yᵛrecabu boropatebede đacᵛyᵛ ji bajure ji đaiyeque iye đaicᵛjeyede”, arĩduibi. Ũbenita úrecabe boropatecᵛyᵛ, ũi đarĩ bᵛojabe boje caiye iyede. Coreóvaivᵛbu maja

die jãvene, Jãmenijicui toivaicõjeiye báque boje, yópe arĩ, ãi yávaiyede: “Ñai ðarĩ buojayũ caiye iye Jãmenijicui ðaicõjeiyede cuscuyũme ã aru coatede ðabemũ macuyũme ã Jãmenijicare jarũvarĩ”, arĩ toivaicõjeneaquemavũ Jãmenijicũ.

¹³ Ëbenita Cristorecabe cadateyũ bÁCũ majare. Jãmenijicui ñájine ðaiye jaurĩdurejaquemavũ majare, maje ðabe boje caiyede yópe Jãmenijicui ðaicõjeiyepe. Ëbenita Cristovacari ñájjicarejaquemavũ yaíyũ, ne pëvaimũ mácũ jocsũjaravena, majare boje. Que teni bojedarejaquemavũ maje vainí tũiyede, maje ñájimenajiyere ayũ maje baju ãmeina teiye boje. Coreóvaivũbu maja jãvene Cristoi ñájjicaiye báquede jocsũjaravena majare boje. Jãmenijicũ toivaicõjeneaquemavũ, yópe arĩ, ãi yávaiyede: “Caivũ ina ne pëvaimara jocsũcũrã Jãmenijicui ñájine ðaimaramu na, ne ãmeina teiye boje”, arĩ toivaicõjeneaquemavũ Jãmenijicũ. ¹⁴ Cristo ñájjĩñ yaicárejaquemavũ mũja judíova ãmevũre boje máre, mũje cũvarãjiyere ayũ iye mearo ðacaiyede, yópe Jãmenijicũ “Mearo ðacascũyũtu yũ mũjare”, ãi aiyẽ báquepedeca Abraham mácũre, aru maje copũ etarãjiyere ayũ ñai Espíritu Santore yópe Jãmenijicũ “Cadateyũre ðarocũyũtu yũ mũjare”, ãi aiyẽ báquepedeca.

*Jãmenijicũ ãi couũino “Yópe mearo ðacascũyũtu”
ãi couũquiye jipocare ãi ðaicõjeiyede
(Ro 4.14)*

¹⁵ Mũja, jívn, caride couũquijívũ mũjare maja põeva maje ðarĩ cõmajiyena mũje coreóvarãjiyere ayũ. Pũcarã ãmũva “Yópe ðarĩ memenajare”,

ne arĩ toivaru ne ãmiáre diena, ñame bhojabebi jaruvayũ aru oatuvayũ diede, ina ãmva ne jũ abedu. Quédeca Jũmenijicũ “Yópe ñarãjare”, ãi aye báquede ñame bhojabebi jaruvayũ aru oatuvayũ diede máre. ¹⁶ Jũmenijicũ “Yópe mearo ñacacũũtu yũ mũjare”, ávarejaquemavũ Abraham mácre aru ãi pãramenacacũ bacũyũre máre. Ëbenita Jũmenijicũ toivaicõjemenejaquemavũ ãi yávaiyede “mipãramena mǎrajivũ”, obedivũ ainore. Qué Nora toivaicõjemenejaquemavũ ãi yávaiyede “mipãramenacacũ bacũyũ”, cũináscũ ainore. Aru Cristorecabe ñai cũináscũ. ¹⁷ Ji coyũiyede mũjare yópe aiyũrõtamũ: “Yópe ñarãjaramũ mǎjã”, arejaquemavũ Jũmenijicũ Abraham mácre. Aru que arĩburũ yóboi, Jũmenijicũ “Jãve ñacacũũtu yũ yópe ji aye báquepedeca mǎre”, arejaquemavũ Abraham mácre. Que baru Jũmenijicũ ãi aye báquede cuatrocientos treinta raicũjũ jipocai ye jaruvabedejaquemavũ aru oatuvabedejaquemavũ ãi ñaicõjeiyeque, Moisés bácsi toivaiye báqueque cuatrocientos treinta raicũjũ yóboi. Jãve Jũmenijicũ ñaibi yópe ãi aye báquepedeca. ¹⁸ Põevai boropatebeni bhojarũ Jũmenijicũ jãinore ne ñaiyeque yópe iye ñaicõjeiyepe Moisés bácsi toivaiye báquede, Jũmenijicũ “Yópe mearo ñacacũũtu põevare”, ãi aye báque bojescũbejebu. Ëbenita põeva boropatebevũ bhojabema ne ñarĩduiyeque yópe Jũmenijicũ ñaicõjeiyepe. Que baru Jũmenijicũ “Yópe mearo ñacacũũtu põevare”, ãi aye báque bojescũvũ. Aru Jũmenijicũ mearo ñacacũ põevare, jãimi náre boropatebevũre yópe ãi aye

báquepedeca Abraham mácsure: “Caivᵐ pᵊeva yᵐre jᵐ aivᵐre yópe mi jᵐ aiyere yᵐre mearo đacacᵐyᵐtu yᵐ”, arejaquemavᵐ.

19 Jāve Jūmenijicᵐ coyᵐrejaquemavᵐ ũi đaicᵊjeiyede Moisés bácsure, “Yópe jᵐ đaicᵊjeiyere đajarā mᵐja”, arᵐduyᵐ judíovare. Jūmenijicᵐ coyᵐrejaquemavᵐ diede, pᵊeva ne coreóvarājiyere ayᵐ vainí tᵐivᵐre ne āmeina teiye boje. Abraham mácsui pāramenacacᵐ Jesucristoi daiyede, iye đaicᵊjeiyere đaiye cūinéjaquemavᵐ. Que baru Jesucristoi daiyede, Jūmenijicᵐ mearo đacarejaquemavᵐ pᵊevare yópe ũi aiye báquepedeca. Iye Jūmenijicᵐ đaicᵊjeiyede Jūmenijicᵐ yávarejaquemavᵐ ángelevare. Aru na yávarejaquemavᵐ Moisés bácsure. Aru ũi mácsu toívarejaquemavᵐ diede, pᵊeva ne majinajiyere ayᵐ. Que teni Jūmenijicᵐ coreóvare đarejaquemavᵐ pᵊevare ũi đaicᵊjeiyede ũi coyᵐiyeque arevᵐre, ina ángelevare aru Moisés bácsure máre. 20 Ŭbenita Jūmenijicᵐ coyᵐbedejaquemavᵐ “Yópe mearo đacacᵐyᵐtu”, ũi aiye Abraham mácsure apecᵐque. Quépora Jūmenijicᵐvacari cūinácsura coyᵐrejaquemavᵐ diede ũi mácsure apecᵐi cubeda.

Jūmenijicᵐ ũi daiyᵐrᵊ iye ũi đaicᵊjeiyequē
(Ro 4.13; 8.15-17; Col 2.8, 20)

21 Jūmenijicᵐ bojesᵐbede đarejaquemari iye “Yópe mearo đacacᵐyᵐtu”, ũi ávaiye báquede Abraham mácsure ũi đaicᵊjeiyequē, ũi coyᵐiye báquede Moisés bácsure? jᵐBi, ye que āmevᵐ! jᵐAipinᵐtu vaibéjarᵊri nópe! Jūmenijicᵐ ye jāmecᵐbe pᵊevare boropatebevᵐre maje đaiye

boje yópe ñi ðaicõjeiyepe. Maja ye mearore ðaiye majibeñu, Jñmenijicñi cure ðaquiyepe aivñu majare jãravñu cñiméjãravñu baquinóre. Cainñmñu maje mearo ðaiye jaññu Jñmenijicñi jãinore. Que baru ðaicõjeiyepe ðarĩduivñu vacari, caivñu põeva eabenajarama jãravñu cñiméjãravñu baquinóre. Ye boropatebeñu bñojabenajaramu maja Jñmenijicñi jãinore maje mearo ðaiyrĩduiyeque. ²² Jñmenijicñu toivaicõjenejaquemavñu ñi yávaiyede, coreóvare ðacñyñu majare caivñu ijãravñucavñu ðaicõjeimarare ne baju ãmeina ðaiyñeque. Que baru põeva ne jñ aiyede Jesucristore, Jñmenijicñu jãimi náre boropatebeñupe “Yópe mearo ðacacñyñmu”, ñi aiye báquepedeca. Aru ina põeva jñ aivñu Jesucristore quévñrabu Jñmenijicñi jãimara boropatebeñupe.

²³ Jesucristoi ðaquiye jipocare caivñu põeva ðaicõjeimarape paivñu barejaquémavñu, maje ðarĩduiye boje yópe Jñmenijicñi ðaicõjeiyede ñi coyñiye báquepe Moisés bácñre. Nópe barejaquémavñu pñ Jesucristoi daiyeta. Cristo ñi daiyede, Jñmenijicñu jãðovarejaquemavñu majare boropatebeñupe ñi jãinore maje jñ aiyede Jesucristore. ²⁴ Que baru Jesucristoi ðaquiye jipocare, caivñu põeva jñeðova coreimarape paivñu barejaquémavñu. Aru Jñmenijicñi ðaicõjeiye ñi coyñiye báque Moisés bácñre majare coreipõecñre paie barejaquémavñu. Yópe coreipõecñi coreóvare ðaiyepe jñeðovare ñãjinajivñre ne mearo ðabedu, nopedeca iye ðaicõjeiyeque coreóvarejaquemavñu ñãjinajivñre, maje ãmeina teiye boje. Nópe barejaquémavñu pñ Jesucristoi daiyeta, maje boropatebenajiyepa aie Jñmenijicñi jãinore maje

ḡa aiyeque Jesucristore. ²⁵ Caride Jāmenijicā jāimi majare, Jesucristore ḡa aivḡe, boropatebevḡe. Nḡja Jesucristore coreóvaivḡ, úre ḡa aivḡ, coreimarape āmevḡtamu iye ḡaicōjeiyeque.

²⁶ Aru caivḡ mḡja Jāmenijicāi mārāmu mḡje ḡa aiyeque Jesucristore, úque cḡrī cūinávḡe. ²⁷ Mḡja jāḡovaimara mácavḡ Jesucristoque ocoi cḡrivḡbu úque cūinávḡe. Que baru caride cḡvḡ mḡja Jesucristope ārojarivḡ. ²⁸ Que baru caride ye baju āmevḡ judío o judío āmesḡ, yebacacḡ o yebacacḡ āmesḡ, aru ūmḡ o nomió máre. Caivḡ cūinátḡḡe paivḡbu mḡja, mḡje cḡe boje Jesucristoque cūinávḡe. ²⁹ Mḡja Cristo jina mae boje, Abraham mácāi pāramena bajubu mḡja. Que baru Jāmenijicā mearo ḡacacḡḡe mḡjare yóre ūi aiye báquepedeca.

4

¹ Yóre couḡquijivḡ mḡjare cojedeca mḡje cḡede Jesucristoque ū jinava, ḡaicōjeimara āmevḡ. Matacḡ, bḡcḡrīburu yóboi, cḡvacḡḡe jíracḡ jiede. Ūbenita ḡeḡocḡ cāreja, jabocḡ bacḡyúvacari, yebacacḡpe ráyḡ arevḡi cōjeimḡme ū. ² ḡeḡocḡ cāreja, arevḡ jāri coreivḡbu úre aru ū jie baquiyéde máre pḡ ānijāravḡ, jíracāi beoijāravḡ baquinóita, ne dajocarājiyepe aivḡ ne jāri coreiyede úre aru ūi cḡvaede máre. ³ Nopedeca vaidéjaquemavḡ majare máre mḡje majibede cāreja Jāmenijicāi yávaiye méne. Yóre ḡeḡova ne cōjeimarape, mḡja máre yebacavḡ barejaquemavḡ, iye ḡaicōjeiyeque, mḡjeñecuva ne ḡarī cōmajiye báqueque.

4 Æbenita majare nápe paivᵐ b́acavᵐre añij́aravᵐ, J́umenij́icᵐi beoij́aravᵐ b́acarᵐi, J́umenij́icᵐ darorejaquemavᵐ mamacᵐre ij́aravᵐita. Æ máre caivᵐ arevᵐ pᵐevape, cᵐvarejaquemavᵐ jípacore. Aru pᵐetedejaquemavᵐ judíovacacᵐ. Que baru jᵐ arí J́umenij́icᵐi ðaicᵐᵔjeiyede ñi coyuiye b́aquede Moisés b́acᵐre cᵐrejaquemavᵐ ñ, mamacᵐ. 5 Æi daiye boje J́umenij́icᵐi ðaicᵐᵔjeimᵐpe ráyᵐvacari, bojedayᵐ bᵐojarejaquemavᵐ ina ðaicᵐᵔjeimara ḿacavᵐre iye ðaicᵐᵔjeiyeque, ne ñájimenajiyere ayᵐ ne vainí taiye b́aque boje diede. Aru ñi nópe ðaiye b́aque boje, bᵐojaibi cᵐre ðayᵐ majare J́umenij́icᵐi ḿarape. 6 Mᵐje J́umenij́icᵐi ḿara teiye boje, ñi daroibi mamacᵐi Esṕiritu Santore, ñi cᵐquiyere ayᵐ mᵐje ũmei, j́adovacᵐyᵐ j́ave J́umenij́icᵐi ḿarare mᵐja. Aru ñai Esṕiritu Santo “mᵐ, jípacᵐ”, arí j́eniari bᵐojare ðaibi caivᵐ majare J́umenij́icᵐque. 7 J́umenij́icᵐi nópe ðaiye boje, caride yebacavᵐpe, arevᵐi ðaicᵐᵔjeimarape paivᵐ ãmevᵐ mᵐja. Quéhora J́umenij́icᵐi ḿaramu mᵐja, ñi j́ave mearo ðacaiye boje mᵐjare yópe ñi aiye b́aquepedeca. Caiye iye ñi cᵐvaede ñi jíquiyede ñi ḿarare jícᵐyᵐme mᵐjare.

*Pablo ñi dáriaino aipe nᵐquinore Galaciacavᵐre
(Hch 16.6; Ro 8.29; 2 Co 3.18; Fil 3.10; Col 2.8, 20)*

8 Javede mᵐje coreóvabede cᵐreja J́umenij́icᵐre, ij́aravᵐre cᵐjeivᵐ ne yebacavᵐpe paivᵐ barejaquemavᵐ mᵐja. “J́umenij́inamu na”, arí dápiaríduivᵐ barejaquemavᵐ mᵐja. Æbenita ye j́umenij́ina ãmeta na. Ñai J́umenij́icᵐ cᵐinácᵐra, caiyede cᵐedayᵐ b́acᵐre coreóvabeni mearore jíbedejquemavᵐ mᵐja. 9 Æbenita caride mᵐja coreóvaivᵐbu J́umenij́icᵐre, ñi coreóvaiye b́aque

boje m̄jare mamar̄m̄re. Que baru, ¿aibe teni dajocaiȳriv̄ar̄ m̄ja m̄je c̄ede jocar̄i Jesucristoque c̄in̄av̄re, yebacav̄re tenajiv̄n bedīova cojedeca iye ðaic̄õjeiyeque, majeñecuva m̄acav̄n ne ðar̄i c̄omaj̄iye báqueque? Iye ðaic̄õjeiye par̄betamu. Que baru m̄ja ye cadatebemaramu iye ðaic̄õjeiyeque. Aru c̄re ðabejar̄ã m̄je baju yebacav̄re cojedeca m̄je ðar̄i b̄iyeque ȳre judīovare. ¹⁰ M̄ja d̄ariar̄id̄uiv̄abu m̄je ðaiyede judīovare, J̄menijic̄ui mearo ðacaquiyepe aiv̄n m̄jare. Que baru toroj̄ve teiv̄abu ȳre judīovare arej̄rav̄nai, arev̄n avīav̄nai, aru arej̄nai máre. ¹¹ M̄je que ðaiye boje ch̄oiv̄n ȳn m̄jare. Que baru, “¿Ye bojec̄bedi ji bueiye báque náre?” ar̄i d̄ariav̄n ȳn.

¹² M̄ja, jiv̄n, par̄õreca j̄niaiv̄n m̄jare, m̄je ðar̄aj̄iyepe aȳn ȳre ji ðaiyepe. Ȳn judīovacari, ðabev̄n ȳre J̄menijic̄ui ðaic̄õjeiyede Moisés bás̄ui toiv̄aiye báquepe. Que baru ȳn máre ðaiv̄n ȳre m̄je ðaiyepe. M̄jare teȳbu ȳn. Diede dajocarejacac̄u ȳn. Ñmeno ðabeteav̄n m̄ja ȳre. Quénora mearo d̄av̄n m̄ja ȳre. ¹³ Coreóvaiv̄n m̄ja ȳre ijim̄n mácre. Aru ji ijeteiye boje mamar̄m̄re coȳc̄un̄c̄ac̄u Jesús ñi ȳv̄aiye méne m̄je yebai. ¹⁴ Aru ȳre ijie báque boje, cor̄n etaiȳbejebu m̄ja ȳre. Ëbenita ãmeina j̄mev̄na jar̄v̄abeteav̄n ȳre. Quénora me cor̄n etav̄n ȳre ȳre m̄je cor̄n etaj̄roep̄e c̄in̄ac̄u ángele, J̄menijic̄ui daroim̄re, aru ȳre m̄je cor̄n etaj̄roep̄e Jesucristore máre. ¹⁵ Mamar̄m̄n ji bueiyede m̄jare Jesús ñi ȳv̄aiye méne, toroj̄riv̄n bateav̄n m̄ja. ¿Aibe teni toroj̄bevr̄n m̄ja

caride? Yávacari majivᵛ aipe mᵛje ḑaiyede dinᵛmᵛre. Caijᵛene ḑajebu mᵛja, caḑatenajivᵛ yᵛre, ᵛvᵛ mᵛje yacoᵛᵛare, jínajivᵛ yᵛre. ¹⁶ ᵛbenita caride jāivᵛbu mᵛja yᵛre yópe mᵛje maucᵛpe, ji coyᵛiye boje yávaiyede jāvene mᵛjare.

¹⁷ Apevᵛ, ina bueiᵛᵛ are yávaiyede, torojᵛre ḑaiyᵛrivᵛbu mᵛjare, mᵛje me pueḑarājijyere aivᵛ náre. ᵛbenita ne ḑaiyᵛrᵛduiye meamejebu mᵛjare. Maucᵛvare ḑarᵛduivᵛbu mᵛjare yᵛḑue, mᵛje jᵛ arājijyere aivᵛ ne bueiᵛyede. ¹⁸ Pḑeva ne caḑateiyᵛe apevᵛre mému cainᵛmᵛa, ne caḑatedu náre ne baju dápiaino mearoque. ᵛbenita meamevᵛ ne caḑateiye mᵛjare ji cᵛede mᵛjaque ᵛbenita ne caḑatebe mᵛjare ji cᵛbede mᵛjaque. Que baru caḑatejarāri mᵛjare ne dápiaino mearoque cainᵛmᵛa, ji cᵛede aru ji cᵛbede máre. ¹⁹ Mᵛja, jímajinape paivᵛ, bediḑva cojedeca ḑájivᵛ yᵛ mᵛjare boje yópe ico jᵛedocᵛvacodḑo ḑi ḑájijyere. ḑájivᵛ yᵛ, jācᵛyᵛ mᵛjare Cristope ārojarivᵛre. ²⁰ Pare cārijivᵛ yᵛ mᵛjare boje. “¿Aipe ḑarᵛ Galaciacavᵛre caḑateje bárica yᵛ?” arᵛ dápiavᵛ yᵛ. Que baru cᵛiyᵛrᵛduivᵛ yᵛ mᵛjaque caride, oatᵛvacᵛyᵛ ji coyᵛiᵛyede mᵛjare.

Pablo āi jᵛvari coyᵛino ḑaicḑjeiyede ḑarᵛduivᵛ ne ḑaiyena aru Jāmenijicᵛi mára ne ḑaiyena máre pᵛcarā nomiva ne cᵛe báqueque

²¹ ¿Caiᵛ mᵛja ḑaiyᵛrᵛduivᵛ yópe Jāmenijicᵛi ḑaicḑjeiyede Moisés básᵛi toivaiye báquepe, jápiarᵛ eabenarᵛ mᵛja iye ḑaicḑjeiyede? Jáve jápiarᵛ eabevᵛ mᵛja diede. ²² Jápiarᵛarā caride Moisés básᵛi toivaiye báquede Abraham máᵛi borore. Abraham máᵛ ina pᵛcarā mamarᵛmᵛ pḑeteivᵛ básavᵛre cᵛvarejaquemavᵛ

ꝛꝛcarðmiva nomivaque. Cũinácsu Abraham máscu márepaco yebacaco máscu barejaquemavũ. Aru apescu Abraham máscu márepaco bajui máscu barejaquemavũ. ²³ Ñai yebacaco máscure juedocuvarejaquemavũ yópe caivũ aprevũ pðevare. Que baru jíbcu pðetedejacquemavũ yópe caivũ aprevũ juedovare. Ubenita ñai jímarepaco bajui máscure juedocuvarejaquemavũ Jũmenijicũi coyũie báque boje cuvãrãjivũre mamacure. Que baru ĩmacu pðetedejacquemavũ Jũmenijicũi pðeva ne ðarĩ majibede ðaiyeque, jíraco pare bucũco bae boje.

²⁴ Maje coreóvaiye Agar bácoi borore aru Sara bácoi borore máre jãðovaiũ majare ape yávaiyede jãvene. Yópe vaiye báquapedeca ina ꝛꝛcarðmiva nomivare, vaiũ pðevare ne voiyede Jũmenijicũi me jãquiyepe aivũ náre. Aprevũ ðaiyũrivũbu yópe Jũmenijicũi ðaicðeiyeye ñi coyũie báquede Moisés básure, Jũmenijicũi me jãquiyepe arĩduivũ náre. Aru aprevũ jũ aivũbu “Yópe mearo ðacacũũtu mũjare”, Jũmenijicũi aie báquede, ñi me jãquiyepe aivũ náre. Ico yebacaco Agar ãmicurejaquemavũ. Aru õ máco jãðovaimico majare ne ðaiyede, ina voivũre Jũmenijicũi me jãquiyepe arĩduivũ ne ðaiye boje. Nápe paivũbu caivũ ðaiyũrivũ yópe Jũmenijicũi ðaicðeiyede Moisés básu toivaiye báquepe Sinaí ãmicuricũ cãracũi. Que baru yebacavũre paivũbu na, úpe Agar bácoi máscure. ²⁵ Aru Agar báco jãðovaimico majare ꝛꝛcarða cuvãre, Sinaí ãmicuricũ cãracũre, Arabia ãmicurijoborðcacũre, aru Jerusalén ãmicurĩĩmarore ijãravũcarðre, judío vai ĩmaro uvãrðre. Aru ina judío va ðarĩduivũbu yópe

ñájine ðaivũbu majare máre. ³⁰ Ëbenita yópe arĩ, toivaicõjenejaquemavũ Jũmenijicũ ñi yávaiyede: “Ico yebacacoi mácsũ cũvabescũyũme jípacũi cũvaede. Quénora ico ñi márepaco bajui mácsũ cũvacũyũme caiye jípacũi cũvaede. Que baru jaetovajacsũ ico mi yebacacore aru mamacsũre máre yore jocarĩ”, arĩ toivaicõjenejaquemavũ Jũmenijicũ. ³¹ Mũja, jívnũ, que baru maja yebacacoi márape paivũ ãmevnũ maja. Quénora majamu majeracsũi márepaco bajui márape paivũbu. Que baru mearore cũvarãjaramu maja, majeracsũ Jũmenijicũi jíquiyede majare.

5

Yebacavũpe tebejarã mũja cojedeca

(Mt 19.19; 20.26; Jn 8.32-36; Ro 13.8-10; 1 Co 5.6)

¹ Maja yebacavũpe paivũ b́acavũre majeñecuva ne ðarĩ cõmajiye báqueque jave meadaibi majare Jesucristo. Ërecabe bojedacayũ b́acsũ maje ãmeina teiyede, maje cũrãjiyere ayũ me Jũmenijicũque. Que baru maja, Jũmenijicũi mára, jũ ávaivũbu Jesucristore. Que baru jápiarĩ adabejarã ina ðare ðaicõjeiyũrivũre yópe Jũmenijicũi ðaicõjeiyere ñi coyũye báquede Moisés b́acsũre.

² Jápiarã yure. Yávacari, Jesús ñi yávaiye méne beorĩ coyũicõjeimaracacsũ, coyũivũ mũjare. Mũje buraicõjenu mũje cajede Jũmenijicũre me jáicõjenidivũ mũjare yópe ina ðare ðaicõjeiyũrivũ ne ðaicõjeiyere, Jesucristoi yaiye báque bojecũbequiyebu mũjare. ³ Bedióva cojedeca parũrõreca coyũivũ mũjare. Ácsũ põescũ buraicõjeñũ maru ñi cajede ðaiye jaũjebu áre yópe caijẽ Jũmenijicũi ðaicõjeiyere ñi

coyuiye báquede Moisés bácure. ⁴ Mɔ́jacavɔ vorĩ eaiyũĩduivɔ Jũmenijicɔi jáquiyepe aivɔ mɔ́jare boropatebevɔpe, mɔ́je ðaiye boje yópe ãi ðaicðjeiyere ãi coyuiye báquede Moisés bácure, jave coatedavã mɔ́ja Cristore jarɔvarĩ. Mɔ́jacapũravɔ jave ɔbeni jarɔvadavã mɔ́jare jarɔvarĩ Jũmenijicɔi jíyede pðevare bojecɔbeda ãi me boje. ⁵ Ƴbenita majacarpũravɔ napini coreivɔbu aru jáve coreóvaivɔbu Jũmenijicɔi jáquiyede majare boropatebevɔpe ãi Espiritu Santoi paréque maje jɔ aiyede úre. ⁶ Que baru maje cɔede Jesucristoque cũinávɔpe ye baju ámevɔ buraicðjenu o buraicðjemenu maje cajede. Ƴbenita maje jɔ aiyede Cristore apevɔ pðevare urĩ, mearo ðacaivɔbu maja, cadateivɔ náre. Aru diedecabu bojecɔe majare.

⁷ Mamarɔmɔ́re me nɔ́re nɔ́rejavã mɔ́ja mɔ́je cɔede Jesucristoque cũinávɔpe. ¿Ñame matedí dajocare ðaivɔ mɔ́jare mɔ́je jɔ aiyede iye yávaiyede jávene? ⁸ Ácɔ pðecɔ Jũmenijicɔi ámemi. Jũmenijicɔi mɔ́jare cutuyɔbe ã jina márjivɔva. Que baru ɔcɔbe mɔ́je jɔ are narajiyere ayɔ Jesucristore. ⁹ Yópe pðeva ne quĩjie páure bɔcɔre ðaiyeque bɔcɔóvainope caino jívaibore, nopedeca obebe bueiye jáve áme meamene ðarĩ bɔojavɔ obedivɔ pðevare. ¹⁰ Mɔ́ja aru yɔ máre carivɔbu Jesucristoque cũinávɔpe. Que baru majivɔ yɔ Jesucristo cadatecɔyɔre mɔ́jare, mɔ́je dápiare narajiyere ayɔ ji dápiaiyere. Aru yácarpũravɔ majivɔ Jũmenijicɔi ñájine ðacɔyɔre ñai mɔ́jare cãrijovañare, ye baquinó ámevɔ ácɔ pðecɔre.

¹¹ Mɔ́ja, jívɔ, yácarpũravɔ “Ƴmɔ́vare ne cajede

buraicõjeiye jaun̄ m̄jare”, ji arĩ coyũre narũ, ina judíoiva cãrijovamejebu yũre. Aru ji buraicõjenu ãm̄vare ne cajede, ina judíoivacarpũrav̄n̄ cãrijimejebu ji coyũiye boje Jesucristoi yaiye báquede joc̄m̄jaravena. Ëbenita na cãrijiv̄tamu, ji p̄evare j̄a aicõjeiye boje Jesucristore, ne c̄rãjiyere ayũ me Jãmenijic̄que. Que baru cãrijovadama yũre ãmeno ji vaiquiyepe aiv̄n̄. ¹² Ina m̄jare cãrijovare cuiv̄re, buraicõjeiȳriv̄re m̄je cajede, nácapũrav̄re c̄inã burarĩ jar̄vaicõjejara ne cajede.

¹³ M̄ja, jiv̄n̄, m̄jarecabu Jãmenijic̄i cutuimara mácv̄n̄ ã jina márajiv̄n̄, dabenjiv̄n̄ iye ðaicõjeiyede yebacav̄re. Ëbenita me jãjara diede, yebacav̄re tede ðaiyede. M̄jare ðaiye jaube boje iye ðaicõjeiyede, “Caiye maje ãmeina ðaiȳede ðarĩ b̄ojaiv̄abu maja”, arĩ dápiabejarã. Quénora dápiajarã m̄je baju yópe yebacav̄re, cadatenajiv̄n̄ m̄jacav̄n̄ Jesúre j̄a aip̄evare, m̄je ñe boje caiv̄n̄ Jesúre j̄a aiv̄re. ¹⁴ Caiye iye Jãmenijic̄i ðaicõjeiye ãi coyũiye báque Moisés bás̄re aru caiye are ðaicõjeiye máre c̄ebu c̄inãromia yópe: “M̄ja coara ñjarã m̄jev̄re yópe m̄je ñepedeca m̄je bajure”, aiyebeu iye. ¹⁵ Ëbenita m̄ja j̄jatede n̄iv̄n̄ baru m̄je bajumia aru boaiv̄n̄ baru m̄je bajumia yópe ãimara j̄jec̄riv̄re, me jãjara m̄ja, b̄jare cuiye m̄je me c̄ede m̄je bajumia.

Põeva ne ãmeina ðaiȳe aru Jãmenijic̄i Esp̄ritu ãi mearo ðaicõjeiye

(Ro 6.3-14; 7.15-23; Gá 2.20; 6.14)

¹⁶ Yópe coyũiȳv̄n̄ yũ m̄jare. Ñai Esp̄ritu Santoi ðaicõjeiyere ðaiv̄n̄ c̄jarã m̄ja ãi ñõpe. Ðabejarã

yópe mąje baju āmeina đaiyęere. ¹⁷ Maje baju āmeina đaiyęe Espírítu Santoi mearo đaicōjeiyere āmevę. Quédeca Espírítu Santoi mearo đaicōjeiyere maje baju āmeina đaiyęere āmevę. Маусварōreca painotamu no. Ёbenita maje ју айede ñai Espírítu Santore, đarĩ buojabevę yópe maje āmeina đaiyęere. ¹⁸ Mąja đaiyvę baru yópe ñai Espírítu Santoi mearo đaicōjeiyere, đaicōjeimarape paivę āmevę mąja Јāmenijicęi đaicōjeiyequę űi соуіye báquede Moisés báçęre. Que baru đarĩduiyę јаubevę mąjare diede, mąje çęřājiyere aivę me Јāmenijicęque.

¹⁹ Caivę majima aipe ārojae ne đaiyede ina ne baju āmeina đaiyęequę đaiyvę. Āmeina đaiyvębu arevęque némarebucęva āmevęque, çęřivębu āmeűmeque, aru caino āmenore đaiyvębu. ²⁰⁻²¹ Mearore јivębu pępeimarare, aru yaviéde đaiyvębu. Маусварivębu ne baju, јarivębu, tebutivębu, јјateivębu ёbenina, aru đaiyvębu ne baju ęřōpe dāriabevęva mearore o āmenore arevęre. Јarare đaiyvębu arevęre, yajuboa tede đaiyvębu маусварāјivę areyajubocavęque, aru јoroјivębu. Pacoteivębu, buјiéque űçuri aru ęrarō arĩ toroјęve teivębu, aru areno nópe paino ęrarō āmenore đarĩ cōmajivębu na. Paręřōreca соуivę mąjare diede, nópe јi соуіye báqueredeca mąjare јavede, mąje majinajiyere ауę Јāmenijicę јabotebecęęre ina nópe đaiyvęre.

²² Ёbenita đaiyvę maja yópe ñai Espírítu Santoi mearo đaicōjeiyere, yópe ārojaetamu maje đaiye. Ёrivębu arevęre. Toroјęrivębu maje űmei. Çęřivębu me çārijimevęva. Aru napivębu.

Mearo ðaivubu apevure. Cadateivubu apevure. Aru jávene ðaivubu yópe “Ðarãjare”, maje aiye báquepedeca. ²³ Meara pðevape curivubu me. Aru maje bajure curĩ majidivubu. Nópe ðaiyede caiye ðaicõjeiye bįjarorĩ buojabevu. ²⁴ Jesucristo ñi yaiyede jocusjaravena jaruvarejaquemavu maje ãmeina teiyede. Que baru maje cuede Jesucristoque cūinávure, dajocaivubu maje ãmeina teiye báquede aru jáve ðabevu yópe maje ãmeina ðaiyure. ²⁵ Ñai Espíritu Santo apure ðaibi majare mamañmeque. Que baru úre coreicõjeiye javvu majare caiye maje ðaiyede, maje dáriaiyede máre. ²⁶ “¿Meara mática apevu pñeno?” arĩ dáriaiye javbevũ majare. Majacavure jarare ðaiyue javbevũ majare. Aru jorojĩne ðaiye máre javbevũ majare.

6

Cadatejarã mñje baju

(2 Ts 3.13)

¹ Mñja, jívu, cūinácũ mñjacacũ ñi vainí tũru ãmeina ðayũ, mñja ñai Espíritu Santoi ðaicõjeimara cadatejarã úre, ñi dajocaquiyere aivũ ñi ãmeina teiyede. Ména meadarĩ, cadatejarã úre. Aru me jájara, mñja máre vainí tũbenajivũ úre. ² Mñje baju cadatejarã, apesũ ñi ñájimequiyere aivũ. Nópe ðaivu baru, ðaivubu mñja yópe Cristoi ðaicõjeiyere.

³ Ácũ pðesũ “Mearo ðaivu yũ”, arĩ dáriayũ baru mearore ðabecũvacari, ñi bajuma jñjovayũbe ã. ⁴ Caivũ jári corevajarãri ne baju ðaiyede, coreóvarãjivũ mearore o ãmenore. Aru ñai mearore ðayũ torojmñjacurĩ ñi nópe ðaiye boje. Ubenita

jãmesuva arevu ne ðaiyede, “¿Ñame pñeno mearore ðari?” arĩ jēniari jãmejascuĩ ũ. ⁵ Que baru m̃ja coapa me jãri corevaiye jaɯvu m̃jare m̃je ðaiyede.

⁶ Ñai bueyu Jãmenijicui yávaiye méne jíjacuĩ úre bueipõesure arejĩe ũi me c̃vaede, que ðarĩ cadatecuu ũre bueipõesure jaúede.

⁷ M̃je bajumia apesure j̃jovaicõjemejara. Jãmenijicu bojedac̃yume caivu põevare yóre ne ðaiyepedeca. Que baru põescu cubebi j̃jovarĩ buojayu Jãmenijicure. ⁸ Ñai ðayu yóre ũi baju ãmeina ðaiyere ũi baju ãmedarĩ coatesc̃yume Jãmenijicure jar̃varĩ aru ñájic̃yume caiñm̃a. Ubenita ñai ðayu yóre ñai Espíritu Santoi mearo ðaicõjeiyere c̃vac̃yume jãravu c̃iméjãravu baquinóre Cristoque. ⁹ Que baru ñet̃bevuva mearo ðarãjarevu, Jãmenijicui bojedac̃yuyere aivu majare me añijãravu, ũi beoijãravu baquinói. Majare me bojedac̃yume, maje ñet̃bevuva ðajocabedu maje ðaiye méne, cadatenajivu arevure. ¹⁰ Que baru mearo ðarãjarevu caivu põevare caiñm̃a. Aru pñeno mearo ðarãjarevu majacavu Jesúre j̃ aivure.

*Pablo ũi majicaino aru meaicõjeino Galacia-
cavure*

(Jn 3.3-7; 2 Co 5.17)

¹¹ Jãjara m̃ja caride yo ji toivacainore m̃jare ñrarõa toivaivu ji bajui. ¹² Ina põeva buraicõjene ðaiyurĩduivu m̃jare m̃je cajede nóre ðaivubu, judíova ne me jãrajyere aivu náre. Ubenita nóre ðaivubu, ina judíova ne ñájine ðabenajiyere aivu náre yóre ne ñájine ðaiyere

ina coreivure Jūmenijicui meadaquiyede náre Cristoi yaiye báque boje jocusjaravena. ¹³ Ina buraicōjeivūvacari ne cajede dabename yópe Jūmenijicui daicōjeiyede ũi coyūiye báquepe Moisés bácare. Ūbenita buraicōjene daiyurivabu majare, yópe torojurĩ “Ina pōeva jū arĩ, buraicōjedama ne cajede yópe ñuje daicōjeiyere náre”, arĩ coyurājivū. ¹⁴ Ūbenita ye baju āmevū yure yópe ne daicōjeiye. Quénora torojūvū yū ji ũmei yo boje: Jesucristo yaidéjaquemavū jocusjaravena yure boje. Que baru caride ūbevū yū caiye iye āmeina teiyede ijāravūcavū ne daiyede. Yū ye dápiabevū yópe ijāravūcavū ne dápiayere. Aru na máre ūbenama yure caride. ¹⁵ Que baru ye baju āmevū pōecui buraicōjenu ũi cajede o buraicōjemenu. Quénora bojecūvū majare maje cūede mamarūmū pōteivūpe meaūmeque. ¹⁶ Jūmenijicū torojurivū me care dajacurĩ cārijimevūva aru cōmaje āroje jājacurĩ caivū ina daivure yópe ji bueiyere Jesucristoi daicōjeiyede. Ina nópe daivū jāve Jūmenijicui pōevatamu na.

¹⁷ Yūrecabu cūvacū ji churiá báquede ji bajui, ji memecaiye boje Jesúsre. Que baru yo jipocare ina Jesucristore jū aivure cārijovaivū chīore dabegarāri yure.

¹⁸ Mūja, jívū, maje jabocū Jesucristo mearo dacajacurĩ mūjare mūje ũmei bojecūbeda ũi me boje. Quédecabu. Quénoramu.

Majepacá jūmenijicui yávaiye mamaene coyñitucubo

New Testament in Cubeo (CO:cub:Cubeo)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cubeo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cubeo [cub], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cubeo

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

dbd749ed-4c37-5cd8-b20e-caf1f8ff5885